

Marek Nahotko *

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Jagielloński

NAUCZANIE ZDALNE (E-LEARNING) W POLSKICH SZKOŁACH WYŻSZYCH / e-TEN EURIDICE [DISTANCE E-LEARNING AT POLISH INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION / e-TEN EURIDICE]

Abstrakt: Przedstawiono podstawowe informacje dotyczące ośrodków akademickich w Polsce stosujących techniki nauczania zdalnego (e-learning). Uwzględniono tylko działania realizowane pod auspicjami uczelni (państwowych i prywatnych), pomijając odrębne inicjatywy poszczególnych instytutów czy nawet nauczycieli. Przedstawiono rezultaty prób stosowania e-learningu w IINiB UJ i kontekst e-TEN EURIDICE. Informacje dotyczą 20 ośrodków w Polsce stosujących nauczanie zdalne.

e-TEN EURIDICE – PLATFORMY – POLSKA – SZKOŁY WYŻSZE – ZALETY I WADY – ZDALNE NAUCZANIE

Abstract: The author presents basic information on 20 academic centers in Poland offering distance courses (e-learning). Only the initiatives conducted under the auspices of both state and private universities were taken into considerations. Separated initiatives of individual institutes or teachers were excluded from the analysis. The results of implementing e-learning techniques in LIS education are described.

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES – DISTANCE LEARNING – e-TEN EURIDICE – INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION – PLATFORMS – POLAND

*

* *

Nauczanie zdalne jest techniką szkolenia wykorzystującą wszelkie dostępne media elektroniczne, takie jak Internet, intranet, extranet, łącza satelitarne, dokumenty audio i wideo, telewizja interaktywna. Uważane bywa także za część edukacji na odległość (*distance education*), która stosuje techniki elektroniczne. Może ono odbywać się w trzech różnych trybach:

- synchronicznym, pozwalającym wykładowcy i studentom komunikować się w tym samym czasie;
- asynchronicznym, gdy kontakty między uczniami i nauczycielem nie odbywają się w czasie rzeczywistym, czyli np. przez email lub forum dyskusyjne;
- indywidualnym, który charakteryzuje się całkowitym brakiem kontaktu między uczestnikami procesu dydaktycznego. Uczniowie zachowują anonimowość i sami narzucają sobie tempo nauczania (por. <http://epi.kielce.com/>).

---

* Dr MAREK NAHOTKO, absolwent INiB UJ (1984), st. specjalista w Energoprojekcie Kraków S.A., adiunkt w Instytucie INiB UJ. Dorobek: ponad 30 publikacji, w tym: (2006) Opis dokumentów elektronicznych. Teoretyczny model i możliwości jego aplikacji; (2004) Metadane. Sposób na uporządkowanie Internetu; (nagroda SBP). Adres elektr.: nahotko@inib.uj.edu.pl

Szczególnie interesujące ze względu na stosowanie zaawansowanej techniki komputerowej w połączeniu z sieciami rozległymi jest kształcenie online [Kubiak 2000]. Może ono mieć wiele postaci i być adresowane do różnych osób, o odmiennych poziomach wykształcenia. Ten rodzaj edukacji pozwala nauczycielom na kontakt ze studentami, znajdującymi się poza siedzibą uczelni. Dla tych studentów, mających często kłopoty z regularnym uczestnictwem w tradycyjnych, stacjonarnych zajęciach uczelnianych ze względu na brak czasu, odległości od uczelni, niepełnosprawności czy innych przyczyn, taka forma studiów bywa jedyną szansą na zdobycie wykształcenia.

Wyróżnić można następujące rodzaje kształcenia online:

- oparte tylko o kursy internetowe i umieszczone w środowisku WWW, tzw. Web-kursy; treść kursów, wykłady, ćwiczenia, komunikowanie się oraz transfer materiałów odbywa się wyłącznie w środowisku Web, studenci mogą, ale nie muszą przybyć do uczelni aby wziąć udział w testach;
- wzmocnione internetem; podobne są one do tradycyjnych kursów uzupełnionych elementami Web-kursów, pozwalają na redukcję liczby spotkań klasowych,
- uzupełnione o internet; tradycyjna edukacja wzbogacana jest elementami Internetu, takimi jak np. strony WWW lub poczta elektroniczna (*blended learning*).

Ze względu na stosowaną technologię, kursy online stawiają szczególne wymagania, takie jak:

- wygodne środowisko oparte o medium tekstowe,
- doświadczenie w pracy z komputerem, internetem i pocztą elektroniczną,
- dostosowanie nauczycieli i studentów do wymogów nauczania online,
- zdobycia właściwego poziomu komunikacji i pracy grupowej,
- poświęcenie znacznie większej ilości czasu i wysiłku w porównaniu z kursami tradycyjnymi [Web Learning Strategies 2001].

W Polsce model kształcenia online jest wciąż mało popularny i stanowi raczej domenę pasjonatów, niż planowych działań i rozwiązań systemowych. Pierwsze ośrodki edukacji zdalnej powstały w latach 90. Jednymi z pierwszych były: Centrum Edukacji Niestacjonarnej Politechniki Gdańskiej (powstało w 1997 r., rozwiązane w 2004 r.), Centrum Kształcenia Ustawicznego przy Politechnice Świętokrzyskiej (powstało w 1993 r.) czy Uniwersytet Wirtualny przy Inst. Kształcenia Zawodowego w Warszawie. Kształceniem kadry zajmował się od 1997 r. Uniwersytet Łódzki, gdzie uruchomiono studia podyplomowe „Podstawy Nauczania na Odległość”.

W 2005 r. w Uniwersytecie Jagiellońskim powstało Centrum Zdalnego Nauczania [<http://www.czn.greenlemon.pl/>] [dalej CZN], którego staraniem uruchomiono system BlackBoard, co utworzyło możliwość tworzenia kursów nauczania zdalnego. W kwietniu 2006 r. w Krakowie powstał też Kącik porad systemu BlackBoard [adres elektr.: bbadmin@cyfronet.krakow.pl]. W Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ przygotowany został kurs z zakresu „Formaty danych w SIW”, dotyczący katalogowania dokumentów audiowizualnych i elektronicznych. Kurs ma na celu nauczanie opracowania dokumentów audiowizualnych zgodnie z formatem MARC21, a elektronicznych dodatkowo w formacie Dublin Core. Kurs internetowy z przedmiotu realizowany był dla studentów pierwszego roku w wymiarze 15 tygodni. Jednocześnie studenci uczestniczą w tradycyjnych zajęciach w wymiarze 15 godz. (2 godz. co dwa tygodnie). Można więc określić sposób realizacji kursu mianem nauki trybem mieszanym (*blended learning*).

Rezultatem przeprowadzonego eksperymentu mogą być następujące wnioski:

- Nauczyciel posiadający umiejętność obsługi komputera i korzystania z Internetu jest w stanie przygotować prosty kurs internetowy w BlackBoardzie po kilkugodziennym przeszkoleniu.
- Korzystanie z systemu z punktu widzenia studentów jest na tyle intuicyjne, że potrafili oni korzystać z jego zasobów bez jakiegokolwiek przeszkolenia, bazując jedynie na umiejętnościach zdobytych w szkole średniej.
- Jako zalety stosowania tego typu systemu wymienić można: możliwość dostępu do materiałów z dowolnego miejsca (posiadającego dostęp do internetu) o każdej porze; łatwość sprawdzania wiedzy i umiejętności studenta (system sam przygotowuje średnie ważone ocen itp.); łatwość kontaktu ze studentami i między studentami dzięki stosowaniu emaili i forum dyskusyjnego; możliwość bezpośredniego udostępnienia zasobów Web poprzez system; nauczanie zdalne ułatwia pracę ze studentami niepełnosprawnymi (w Instytucie studiują np. studenci głuchoniemi).
- Wady: kilka procent studentów nie jest przygotowane do samodzielnego stosowania systemu i potrzebuje pomocy (przeszkolenia); system nie jest przetłumaczony na język polski, były też problemy ze stosowaniem polskich znaków diakrytycznych w przygotowanych materiałach dydaktycznych; brak ostatecznej pewności co do samodzielności wykonania zadań (np. testów); zdarzały się kłopoty związane z brakiem dostępu do komputera lub złą jakością łącz, pomimo tego, że Instytut posiada pracownię komputerową służącą wyłącznie do swobodnego korzystania przez studentów; przygotowanie kursu jest dodatkowym, niebagatelnym obciążeniem dla nauczyciela; obciążenie stanowi także stała korespondencja ze studentami.

W związku z uczestnictwem Instytutu INiB UJ w europejskim projekcie e-TEN EURIDICE (od 1.08.2005–31.01.2007) studentom przyswojono też korzyści płynące z sięgania do ilustracyjnej bazy danych, opartej o platformę Alinari-Galatea. W Aneksie zestawiono wykaz ośrodków akademickich stosujących e-learning w Polsce. Na podstawie przedstawionych informacji można stwierdzić, że oferta polskich szkół wyższych w zakresie nauczania zdalnego powiększa się. Sytuacja jest w tym zakresie jednak wciąż niestabilna, o czym świadczą mogą przypadki zamykania nawet długo funkcjonujących ośrodków, np. wspomnianego Centrum Edukacji Niestacjonarnej PG [<http://www.dec.pg.gda.pl/dec/index.html>]. Duże, mające wieloletnie tradycje państwowe szkoły wyższe zazwyczaj uzupełniają swoją dydaktykę o nauczanie zdalne, np. udostępniając w Internecie wybrane kursy. Powstają także nowe szkoły, które od początku, a czasem w całości nastawione są na e-learning, realizując tą metodą cały proces nauczania.

Ze względu na korzyści, jakie często wymieniane są na stronach szkół wyższych (brak potrzeby dojazdów do szkoły, możliwość swobodnego wyboru czasu nauki, a czasem nawet terminów egzaminów, możliwość swobodnej budowy kursu z dostępnych modułów, mniej barier dla osób niepełnosprawnych) należy przypuszczać, że nauczanie zdalne nadal będzie się w naszym kraju rozwijać.

Wykorzystane źródła i opracowania

Kubiak, M. [dok. elektr.] (2000). Czym jest kształcenie online? Wirtualna Edukacja <http://lttf.ieee.org/we/tonl01.html> [odczyt: 8.02.2006].

Teaching and Learning Online [dok. elektr.] (2001). Web Learning Strategies <http://www.csus.edu/uccs/training/online/strategies/index.htm> [odczyt: 8.02.2006].

Aneks

Poniżej przedstawiono podstawowe informacje dotyczące ośrodków e-learningu na poziomie akademickim w Polsce (tab.1). Pominięte zostały w tym zestawie lokalne inicjatywy poszczególnych instytutów i tym podobnych ośrodków (inicjatywy takie realizowane są np. na Uniwersytecie Jagiellońskim, we wspomnianym CZN), a uwzględnione tylko ośrodki oferujące pełne kursy w trybie online.

Tab. 1. Ośrodki akademickie e-learningu w Polsce.

Data powstania	Nazwa	Siedziba	Adres WWW	Oferta szkoleniowa	Stosowane technologie
1996	Ośrodek Edukacji Niestacjonarnej	AGH w Krakowie	http://www.oen.agh.edu.pl	Koordinacja i wsparcie dla kursów na odległość i uzupełnienia form tradycyjnych	WWW, film video
1997	Polsko-Amerykańskie Centrum Zarządzania	Uniwersytet Łódzki	http://www.pamctr.uni.lodz.pl	Studia podypłomowe	WWW, email, voice mail, wideokonferencje, chat
1998	Ośrodek Edukacji Niestacjonarnej	Politechnika Świętokrzyska	http://www.cku.tu.kielce.pl/	Kursy na odległość	WWW, kasety, CD, telefon i in.
1999	Centrum Otwartej i Multimedialnej Edukacji (COME)	Uniwersytet Warszawski	http://www.come.uw.edu.pl	Kursy na odległość	WWW, email, chat
1999	Zachodniopomorska Szkoła Biznesu	Szczecin	http://www.finus.com.pl/	Studia uzup. magisterskie	WWW, CD
2000	Centrum Kształcenia Internetowego	WSE-H Bielsko-Biała	http://www.e-uczelnia.edu.pl	Studia licencjackie	WWW, chat, email, lista dyskusyjna
2001	SGGW	Warszawa	http://mewa.sggw.waw.pl/~rusek/moodle/	Kursy na odległość	WWW
2001	Centrum Rozwoju Edukacji Niestacjonarnej	SGH w Warszawie	http://www.e-sgh.pl/	Uzupełnienie form tradycyjnych	WWW, chat, forum dyskusyjne, email
2001	Ośrodek Kształcenia na Odległość OKNO	Politechnika Warszawska	http://www.okno.pw.edu.pl/	Studia inżynierskie, magisterskie, podypłomowe	WWW, email, podręczniki na CD
2001	Regionalne Studium Edukacji Informatycznej	UMK Toruń	http://www.rsei.mat.uni.torun.pl/moodle/	Kursy na odległość	WWW
2001	Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości	Poznań	http://www.wszb.poznan.pl	Studia licencjackie i magisterskie	WWW, forum dyskusyjne, email
2002(?)	Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University	Nowy Sącz	http://www.wsb-nlu.edu.pl	Studia magisterskie uzupełniające	WWW, CD
2002	Polski Uniwersytet Wirtualny PUW	UMCS Lublin, WSHE Łódź	http://www.puw.pl/	Studia licencjackie, inżynierskie, magisterskie, kursy studyjne i otwarte	WWW, podręczniki na CD, email, forum dyskusyjne, chat

Seria III: e-Publikacje Instytutu INiB, Uniwersytet Jagielloński. Red. Maria Kocójowa
Nr 2. E-WŁĄCZENIE CZY E-WYOBOWIĄZANIE? 2006

Data powstania	Nazwa	Siedziba	Adres WWW	Oferta szkoleniowa	Stosowane technologie
2002	Centrum Nauczania Zdalnego	Uniwersytet Szczeciński	http://www.enz.univ.szczecin.pl/	Kursy na odległość, studia podyplomowe, seminaria dyplomowe	WWW, chat, forum dyskusyjne
2002	Wyższa Szkoła Zarządzania Polish Open University	Warszawa	http://www.wsz-pou.pl	Studia licencjackie i magisterskie	WWW, CD, email
2002	Polsko-Japońska Wyższa Szkoła Technik Komputerowych	Warszawa	http://www.piwstk.edu.pl/	Studia inżynierskie	WWW, CD, chat, forum dyskusyjne
2002	Wyższa Szkoła Bankowa	Poznań	http://www.wsb.poznan.pl/wwwPoznan/166927.xml	Studia magisterskie uzupełniające	WWW, chat, email
2003	StudiaNet	Politechnika Koszalińska	http://studianet.pl	Studia inżynierskie, podyplomowe	WWW, email, chat, forum dyskusyjne
2004	Instytut Kształcenia Nauczycieli	Warszawa	http://www.ikn.edu.pl/	Kursy doskonalenia nauczycieli	email
2005	Interaktywne Studia Internetowe	Akademia Polonijna Częstochowa	http://www.e-edukacja.pl	Studia licencjackie i magisterskie	WWW, CD, email
2005	Wirtualna Internetowa Akademia Biznesu	Konstancin	http://www.isbiz.pl/	Studia licencjackie, podyplomowe	WWW, email, chat, CD